

FOLKHÄLSORÅDET
Habo kommun

VERKSAMHETSBERÄTTELSE
2009

LEDAMÖTER 2009

Kommunstyrelsen (ordf.)	Claes Näslund (m)
	Thomas Werthén(m) 0909
Socialnämnden	Ragnwald Ahlnér (kd)
Barn- & utb. nämnden	Marie Lindholm
Kommunledningskontor	Jan-Åke Johansson
Primärvården	Maritha Josefsson/ Karin Ingerman
Räddningstjänsten	Bengt Martinsson
Polismyndigheten	Mats Rosenqvist
Polisstyrelsen	Folke Solheim
Landstingsstyrelsen	Håkan Jansson
Landstingets folkhälsoavd.	Paula Bergman

Rådet har under året haft 4 protokollförda möten (se Folkhälsorådets hemsida¹).

UPPDRAG

Folkhälsorådets roll är att samordna och driva folkhälsoarbetet i kommunen med en budget på 70 000 kronor, vilket förutsätter att rådet är *en av flera* aktörer. Det är viktigt att det sker en samverkan såväl över politikergränser som mellan kommun och Landsting. Det är en framgångsfaktor att folkhälsofrågorna finns på en strategisk nivå.

MÅL

Det gemensamma målet är att ge alla boende i Habo kommun förutsättningar till ett bra liv genom att främja en positiv hälsoutveckling samt sträva efter jämlikhet i hälsa.

PRIORITERAD VERKSAMHET 2008

- Kvinnors hälsa
- Minskad andel av övervikt/fetma
- Ökad fysisk aktivitet

REDOVISNING AV VERKSAMHET OCH STATISTIK 2009

Nedan redovisning kommer framförallt att utgå ifrån prioriterade åtgärdsplaner i folkhälsorådets verksamhetsplan men innehåller även ett utdrag av aktuell statistik från bl.a. befolkningsenkäten ”Hälsa på lika villkor” 2009.

Statens folkhälsoinstitut genomför årligen befolkningsenkäten ”Hälsa på lika villkor”. År 2005 och 2009 valde Landstinget i Jönköpings län att i samarbete med länets kommuner delta med ett ökat urval. Ökat

urval ger fler kommuninvånare som besvarar enkäten vilket möjliggör resultat kommunnivå.

2009 var svarsfrekvensen för länet 53 procent och för Habo 59 procent. Resultatet i sin helhet går att ta del av på folkhälsorådets² eller Landstingets³ webbsida.

Kvinnors hälsa

Utifrån resultatet i befolkningsenkäten ”Hälsa på lika villkor” 2005⁴ initierade folkhälsorådet år 2007 dels ”Pacemaking – problemfokuserad stresshantering i grupp” på vårdcentralen och dels en föreläsningsserie med fokus på kvinnor och stress, som pågått fram till våren 2009. Som redovisats i tidigare verksamhetsberättelser har pacemaking-grupperna varit enormt framgångsrika. Majoriteten av deltagarna som haft lång stressrelaterad sjukskrivning bakom sig, har återgått till arbete. På grund av hög belastning på vårdcentralen genomfördes ingen pacemaking-grupp under 2009.

Föreläsningsserien med fokus på kvinnor och stress avslutades under våren med Kristina Holmgren, forskare vid avdelningen för samhällsmedicin och folkhälsa vid Göteborgs universitet. Holmgren talade utifrån sin nyligen färdigställda avhandling *Arbetsrelaterad stress hos kvinnor – möjlighet och hinder för arbetsåtergång*. Föreläsningen som arrangerades i samverkan med Studieförbundet gav ny kunskap och var uppskattad.

Våren 2009 genomfördes en ny omgång av enkäten ”Hälsa på lika villkor”. Avseende kvinnornas hälsa visade resultaten på en mycket positiv utveckling gällande den psykiska hälsan och stress. Andelen kvinnor med nedsatt psykiskt välbefinnande har minskat från 19 procent 2005 till 13 procent 2009. Männens utveckling har däremot gått i motsatt riktning från 9 procent 2005 till 14 procent 2009. Upplevd stress, dålig hälsa samt ångslan, oro och ångest visar samma tendens se tabell 1.

Tabell 1. Andel med upplevd hälsa (16-84 år). Länets siffror i parentes.

♀ = kvinna	2005		2009	
	♀	♂	♀	♂
♂ = man				
Stress	16 (13)	8 (9)	12 (13)	17 (10)
Dålig hälsa	8 (6)	4 (6)	4 (7)	6 (5)
Oro, ångest	31*	22*	29 (34)	30 (25)

Källa: Befolkningsenkäten ”Hälsa på lika villkor”.
*Länssiffror för 2005 saknas.

² www.habokommun.se (klicka sedan; ”Om kommunen” - ”Demokrati och politik” - ”Folkhälsorådet”)

³ www.lj.se/folkhalsa

⁴ Kommunens kvinnor i högre grad jämfört med länets kvinnor och med männen i Habo, upplevde nedsatt psykiskt välbefinnande samt negativ stress.

¹ www.habokommun.se sedan ”om kommunen” och ”demokrati o politik”

Ökad andel barn/ungdomar med hälsosam vikt

Den tvärssektoriella arbetsgruppen för övervikt/fetma⁵ - Viktiga barngruppen har under året arbetat för att minska andelen barn och ungdomar med övervikt/fetma. Nedan några exempel:

Projekt för ökad rörelseglädje

Projektet Morris Polare, aktivitetsgrupp riktat till överviktiga barn (6-12 år), har fortsatt under året. Sex barn har träffats vid 13 tillfällen/termin i Bränningskolans sporthall. Tre ledare har lett verksamheten under vårterminen och två under höstterminen. Skolsköterskorna anmäler intresserade barn till Studieförbundet som kontakter familjen och samordnar verksamheten.

Ledarna, som är ungdomar på gymnasiet, har sett en positiv utveckling hos barnen. Under terminens gång har de sett en ökad trygghet och rörelseglädje i gruppen. Barnen har uppskattat verksamheten vilket också visat sig i nästan 100% närvaro. Under 2009 har ett 10-tal barn blivit erbjudna att delta i gruppen men fyra har av olika anledningar tackat nej. Aktiviteten är en projektverksamhet initierad av folkhälsorådet och är kostnadsfri för deltagarna.

Butiksvandring

Butiksvandring med dietist i den lokala ICA och Konsumbutiken har erbjudits vid fyra tillfällen under året. Föräldrar till barn med övervikt som anmäls via skolsköterskan har haft företräde. Aktiviteten som dessutom annonserats i Habo-nytt har varit uppskattad och grupperna har fyllts snabbt. Utdrag från uppföljningen i tabell 2.

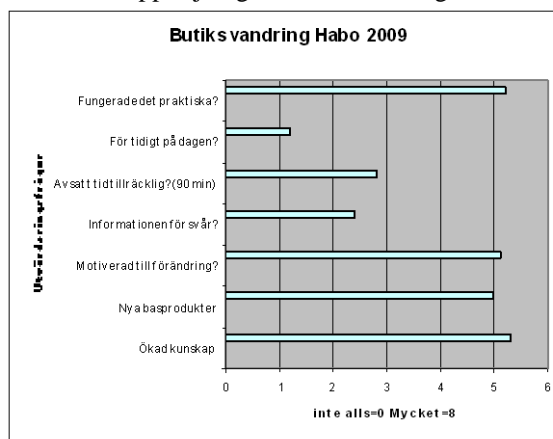
Kartläggning av iso-BMI⁶ utvecklingen i länet
Sedan 2004 sammanställs statistik på iso-BMI i Jönköpings län. Data samlas in av barnavårdscentralerna och skolsköterskorna och sammanställs av Landstingets folkhälsoavdelning

I tabell 3 redovisas utvecklingen från 2004 till 2008 gällande övervikt/fetma för olika åldersgrupper. Siffrorna redovisar ett 3-årsmedelvärde, vilket ger ett säkrare statistiskt underlag. Trenden är positiv för 4- och 10-åringarna och negativ för 6- och 13-åringarna.

⁵ Mer information om deltagare och uppdrag på folkhälsorådets hemsida under arbetsgrupper

⁶ Iso-BMI är ett konstruerat jämförelsetal som tar hänsyn till barnets längd och vikt i relation till ålder och kön.

Tabell 2. Uppföljning av butiksvandringar 2009



Källa: Landstinget

Tabell 3. Andel barn med övervikt/fetma 3-års medelvärde

	2004-2006		2005-2007		2006-2008	
	Habo	Län	Habo	Län	Habo	Län
4-åringar	19	14	16	15	13	15
6-åringar	17	17	15	16	20	16
10-åringar	19	21	18	21	16	20
13-åringar	17	18	19	19	19	19

Källa: Landstinget

Ett skolcafé med hälsosamt utbud

Vad som säljs i skolans eget skolcafé sänder signaler om vad skolan anser är ett bra mellanmål.

Viktiga barngruppen har arbetat för att godis och sötsaker inte ska säljas på skolcaféet, vilket i möte med elevrådet också beslutats. Under 2009 var utbudet enligt följande. Dagligen finns jos, mackor, korb och bröd, pan-pizza, te, kaffe samt hembakat kaffebröd. Glass och smothies säljs framåt sommaren. Kex-choklad och godis finns ibland men inte regelbundet.

Ökad andel vuxna med hälsosam vikt

Ökad diagnostisering och registrering av fetma⁷

Ett steg i att förbättra stödet på vårdcentralen för personer som vill uppnå en hälsosam vikt är att vårdpersonalen sätter diagnosen fetma vid BMI över 30. Under 2009 fick 73 patienter diagnosen fetma, en minskning jämfört med 2008 med 34 patienter.

Hälsokurvan⁸ (HK)

Att ha samtal utifrån Hälsokurvan har i studier visat sig ge positiva effekter på livsstil och levnadsvanor. På Habo vårdcentral erbjuds hälsokurvor som en primärpreventiv insats till 35-åringar och föräldrar till 1-åringar. Under året erbjöds ingen 35-åring (2008,

⁷ Fetma = BMI \geq 30 ska registreras i databasen BMS

⁸ Ett frågebatteri gällande hälsa

20st) hälsokurva på grund av resursbrist, däremot fick 4 långtidssjukskrivna patienter samtal via hälsokurvan. På barnavårdscentralen fick 34 föräldrar till 1-åringar samtal via HK (2008 erbjöds ingen).

Ökad fysisk aktivitet

Många sjukdomar är delvis kopplade till levnadsvanor och livsstil t.ex. högt blodtryck, diabetes, övervikt, depression och värk i kroppen. Forskning visar att rörelse och motion i olika former har lika god effekt som traditionell tablettbehandling på flertalet av dessa tillstånd. Vårdcentralens personal arbetar därför med att öka förskrivningen av FaR⁹.

Totalt skrevs det ut 173 FaR under 2009, vilket är en minskning jämfört med 2008 då 179 recept skrevs ut. 161 recept av dem skrevs ut av läkare, fyra av distriktssköterska och åtta av sjukgymnast. Inga FaR-grupper har erbjudits under året.

Habo-promenaden (2,5km)

Under året deltog 700 kvinnor och 336 män (totalt 1036) på Habo-promenaden, något färre jämfört med 2008 (totalt 1 227). En gång om året är de personer som deltagit med i en vinstdragning. Marknadsföring och redovisning av vinnarna sker i Habo-nytt. Bruk för alla ansvarar för samordningen, arrangörerna kommer från kommun, landsting och föreningsliv.

FOLKHÄLSORÅDETS ARBETSGRUPPER

Allergikommittén

Under året har en representant från allergikommittén deltagit på de ordinarie skyddsronderna inom barn- och utbildningsförvaltningen för att bevaka allergifrågorna. Det har gjorts en uppföljning av Bränningskolans arbete med en allergimedveten skola samt en allergirond på Kärrs förskola.

Minskad alkohol och tobaksanvändning

Droggruppen under folkhälsorådet arbetar med att skjuta upp alkoholdebuten och förhindra tobaksdebuten samt tillsammans med berörda parter minska den totala användningen.

Rökande gravida

Många sjukdomar orsakas eller förvärras av rökning. Det gäller bland annat olika typer av cancer, lungsjukdom, hjärt-kärlsjukdom och sår i magen. Fostret har en särskild utsatt ställning.

Total avhållsamhet från alkohol och tobak under hela graviditeten är därför en klar målsättning.

Vid inskrivningssamtalet på kvinnohälsovården tar barnmorskan upp riskerna med alkohol och tobak under graviditeten. Under 2009 var det fem blivande mammor som rökte vid inskrivningssamtalet vilket visar på en positiv trend se tabell 4.

Tabell 4. Rökande gravida, andel (antal)

Rökande	2007	2008	2009
Vid inskrivning	10 % (16)	6 % (9)	3% (5)

Källa: Kvinnohälsovården

Arbete riktat till tonårsföräldrar

Under årets föräldramöten har en riktad information till föräldrar getts som syftar till att stärka dem att bibehålla en restriktiv inställning till ungdomarnas alkoholanvändning under hela grundskoletiden. Klassöverenskommelser mellan föräldrarna i åk 7 har gjorts i samtliga sex klasser, vilket inkluderar ca 130 elever och 100 föräldrar. I åk 8-9 gjordes klassöverenskommelser i 10/11 klasser. Deltagare från droggruppen har medverkat på föräldramötena.

Föräldravandringar

Fritidsgården genomför i samverkan med skolan föräldravandringar under helgerna. Deltagarantalet på vandringarna varierade under året mellan 0 och 15 personer. Varje termin sker en utlottning av pengar i de klasser där sex föräldrar vandrat både fredag och lördag. Tre klasser vinner varje termin. Första pris är 3000 kronor till klasskassan och andra och tredje 1000 kronor.

Fortsatt arbete med antidrogekortet

Elever som lovat avhålla sig från all droganvändning under skol- och fritid kan välja att hämta ut ett antidrogekort. Det innebär att eleven tillsammans med förälder skriver under ett kontrakt som gäller under kortets giltighetstid. Den klass i varje årskurs där flest elever tagit antidrogekortet belönas med ett pris på 1000 kronor till klassens kassa. Antidrogekortet finansieras till stor del via sponsorer.

Antalet elever som tagit antidrogekortet har minskat i alla årskurser förutom i år 7. I årskurs 9 var andelen endast 8 procent av eleverna. En förklaring till minskningen är försenad utdelning av korten samt tillfälligt utebliven Habo-kamp p.g.a. sjukfrånvaro av skolkuratorn. Tabell 5 nedan visar andel elever terminsvis som tagit antidrogekortet från 2006.

⁹ Fysisk Aktivitet på Recept

Tabell 5. Andel elever i årskurs 6-9 som tagit antidrogkortet

	06-07	07-08	08-09	09-10
År 6	81%	85%	82%	63%
År 7	67%	71%	58%	71%
År 8	51%	53%	42%	22%
År 9	31%	23%	35%	8%
Totalt	57%	60%	54%	41%

Resultat från drogvanundersökningen årskurs 9
Andelen flickor som röker respektive pojkar som snusar har ökat jämfört med 2008. Flickornas snusning och pojkarnas rökning är oförändrad. (tabell 6). Intensivkonsumtionen av alkohol i år 9 har minskat både i Habo och i länet (tabell 7).

Tabell 6. Andel rökare¹⁰ snusare¹¹ i årskurs 9 Habo.

Årskurs 9		2007		2008*	2009	
		Habo	Län	Habo	Habo	län
Röker	♀	16	15	19	21	19
	♂	10	15	15	15	17
Snusar	♀	5	4	2	2	2
	♂	17	15	12	19	15

Källa: Luppen kunskapscenter* Länsuppgift saknas för 2008. ♀= flicka ♂ = pojke

Tabell 7. Andel alkoholkonsumenter¹² (AK) och Intensivkonsumenter (IK) någon gång i månaden eller oftare¹³ årskurs 9 i Habo.

Årskurs 9		2007		2008*	2009	
		Habo	Län	Habo	Habo	Län
AK	♀	60	53	57	48	52
	♂	43	52	43	53	51
IK	♀	20	11	9	14	10
	♂	19	14	14	11	13

Källa: Luppen kunskapscenter *Länsuppgift saknas för 2008. ♀= flicka ♂ = pojke

Resultat från befolkningsenkäten (16-84 år)

I 2005-års enkätundersökning låg kvinnorna i Habo signifikant bättre till jämfört med länets kvinnor avseende rökning. 2009-års undersökning visar tyvärr en motsatt tendens. Både andelen kvinnor som röker respektive snusar har ökat i

¹⁰ Svarat; Ja, varje dag, Ja nästan varje dag, Ja men bara vid veckoslut, ja men bara på fest eller ja ibland.

¹¹ Svarat; Ja men bara ibland, Ja nästan varje dag eller Ja, varje dag.

¹² Svarat; att de någon gång under de senaste 12 mån har druckit öl, alkoholisk, starkcider, vin eller sprit.

¹³ Intensivkonsumtion; vid ett och samma tillfälle dricker alkohol motsvarande minst en halvflaska sprit (18cl.) eller 4 burkar starköl eller 6 burkar öl klass 11 (folköl).

Habo. Positivt är att resultatet för männen gått i motsatt riktning tabell 8.

Tabell 8. Andel tobakskonsumenter (snusning, rökning). Länet siffror inom parentes. (16-84 år)

♀=kvinna ♂ = man	2005		2009	
	♀	♂	♀	♂
Röker	10 (16)	13 (12)	12 (13)	9 (11)
Snusar	2 (2)	23 (25)	5 (3)	21 (18)

Källa: Befolkningsenkäten "Hälsa på lika villkor".

Trafiksäkerhet

NTF genomför en bältesmätning per år. Sedan förra årets mätning har det skett en positiv utveckling. Se tabell 9 nedan.

Tabell 9. Andel bältesanvändare vuxna/barn

	2006	2007	2008	2009
Habo	84/91	91/100	84/100	96/99
Län	90/93	94/95	93/98	95/97

BOKSLUT

Välfärdsbokslut (VB)

Välfärdsbokslutet sätter medborgarens välfärd och hälsa i fokus. Genom lokalt VB kan kommunen på ett tidigt stadium upptäcka förändringar, trender, hotbilder och möjligheter i kommunen. VB är därför ett viktigt underlag för politiska och ekonomiska prioriteringar. (bilaga 1).

Folkhälsoindex

Bilaga 2 ger genom ett spindeldiagram en bild av hur Habo står sig jämfört med länets kommuner alternativt med riket, då kommunen jämförs med riket. Spindeldiagrammet visar på ett pedagogiskt sätt vilka områden det finns förbättringspotential inom, men jämfört med välfärdsbokslutet visar det inte förändringar över tid. I spindeldiagrammet ligger kommunens siffror innanför cirkeln om Habo ett bättre resultat jämfört med länet/riket och sticker man utanför cirkeln ligger man sämre till.

BUDGETUTFALL 2009

Folkhälsorådet har från kommunen en årlig budget på 70 000 kronor. Tillkommer gör näringslivets bidrag till antidrogkortet. Nettokostnaderna blev 56 000 kronor vilket resulterade i ett överskott på 26 500. För uppdelning områdesvis se bilaga 3.